

УДК 159. 923.2.

Гудінова Ірина Леонідівна,

науковий співробітник, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
Україна

ORCID: 0000-0001-5297-8340

Gudinova Iryna Leonidivna

psychologist-creator The Institute of Psychology named by G.S. Kostuk of Ukraine
NAPS, Ukrain

ORCID: 0000-0001-5297-8340

[https://doi.org/10.60022/4\(s\)-10-GF](https://doi.org/10.60022/4(s)-10-GF)

МЕМ-ПРОЕКТУВАННЯ: ЯК ЦИФРОВІ КОДИ ФОРМУЮТЬ ЖИТТЄВІ СЦЕНАРІЇ ОСОБИСТОСТІ

MEM DESIGN: HOW DIGITAL CODES SHAPE PERSONALITY LIFE SCENARIOS

Анотація У роботі досліджено особливості впливу мережі Інтернет на процеси самопроекткування особистості. Здійснено короткий аналіз понять мотиватора як сучасного жанру блогосфери та науково обґрунтовано психологічну сутність поняття «протонаратив». Визначено ключові функції мотиваторів, серед яких: ціннісно-смісловне регулювання під час моделювання життєвого шляху, верифікація соціокультурних знань та конструювання нових реальностей. Доведено, що сенс наповнення мемів суттєво коригує людську поведінку. Завдяки своїй лаконічності меми виступають носіями інформаційної мудрості.

Чужий життєвий досвід, інкапсульований у таких текстах, стає внутрішньо близьким для користувача, що дозволяє реструктурувати та естетизувати його власні переконання. Встановлено, що інтеграція протонаративів у свідомість зумовлює низку трансформацій: 1. Уточнення та переосмислення конкретних

життєвих ситуацій. 2. Стабілізація емоційного фону та підвищення рівня самоповаги. 3. Формування відчуття завершеності та життєвої мудрості через лаконічність текстової форми. 4. Актуалізація терапевтичної функції слова (мемотерапія). 5. Впорядкування життєвого досвіду, подолання когнітивного хаосу та гармонізація соціокультурних переконань. Як наслідок, особистість досягає «культурного абсолюту» через залучення вищих рівнів свідомості та безперервний пошук сенсів. Автором доведено, що протонаративна форма безпосередньо відображає життєвий досвід, а загальновідоме поняття «мем» у психологічному контексті тотожне протонаративу. Виявлено конкретні важелі впливу цих структур на ментальний стан людини.

Ключові слова: мотиватор, протонаратив, самопроекування

Abstract. *The paper explores the peculiarities of the interaction of the Internet with the processes of self-projection of the personality. A brief analysis of the motivator as a modern genre of the blogosphere is carried out and the psychological essence of the concept of "protonarrative" is scientifically substantiated. The key functions of motivators are identified, including: value-semantic regulation during life path modeling, verification of sociocultural knowledge and construction of new realities. It is proven that the content of memes significantly corrects human behavior. Due to their brevity, memes act as carriers of information wisdom.*

Someone else's life experience, encapsulated in such texts, becomes internally close to the user, which allows him to restructure and aestheticize his own beliefs. It has been established that the integration of protonarratives into consciousness leads to a number of transformations: 1. Clarification and rethinking of specific life situations. 2. Stabilization of the emotional background and increase in the level of self-esteem. 3. Formation of a sense of completion and life wisdom through the laconicism of form. 4. Actualization of the therapeutic function of the word (memotherapy). 5. Ordering of life experience, overcoming cognitive chaos and harmonization of socio-cultural beliefs. As a result, the personality reaches the "cultural absolute" through the involvement of higher

levels of consciousness and the continuous search for meanings. The author proves that the protonarrative form directly reflects life experience, and the well-known concept of "meme" in the psychological context is identical to the protonarrative. Specific levers of influence of these structures on the mental state of a person are revealed.

Keywords: *motivator, protonarrative, self-projection*

Постановка проблеми Діджиталізація сучасного суспільства докорінно змінила механізми соціалізації особистості та способи її самопроекування. Традиційні соціокультурні інститути й класичні наративи (література, казки, релігійні канони), які раніше слугували основою для формування життєвих сценаріїв, поступово витісняються динамічним контентом глобальної мережі. Серед усього різноманіття цифрових феноменів особливе місце посідають інтернет-меми. Вони еволюціонували від розважального контенту до потужних психосоціальних інструментів, що здатні моделювати життєві стратегії, професійні орієнтири та ціннісні базиси індивіда. У контексті кіберпсихології та психології особистості інтернет-мем розглядається як концентрований соціокультурний код, що бере безпосередню участь у дискурсивному конструюванні особистісного досвіду. Дослідження психологічних механізмів цього процесу є надзвичайно актуальним, адже стихійне споживання меметичного контенту може нести приховані ризики для автентичності самопроекування людини, заміщуючи її унікальні цілі клішованими цифровими протонаративами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття мем та меметичність ввів науковець Р. Докінз («Егоїстичний ген») [1], досліджували також К. Менегетті [2], О. Солон [3], J Роджерс [4], Bovens L. [5], Lumsden, C. J., Wilson, E. O. S. [6], Jordan M. A. [8], С. Чемеркін [8], Бочаров, М.О. [18], М.В. Ягодкіна [16], С.В. Канашина, Ю.В. [17] Щурина [14,15] та інші. Філософ Славою Жижек, ввів термін «реальність віртуального» (замість «віртуальна реальність»). Життєві протонаративні сенси мають статус міжнародного «культурогенного» спілкування (Едвард Осборн Уілсон і Чарльз Ламсден запропонували концепцію «культурогену») [7]. Протонаративи які

носять ознаки меметичності це хронотопи попередніх епох і людей в них, Д. Рашкоффом визначено 6 дихотомій. Й. Ужаревич [8] досліджував «літературні мікроформи» до категорії яких також належить і мем. Поняття протонаративу широко використовував у своїх роботах Рікер та Йосип Ужаревич [8]. Питаннями проектування самопроектування життєвого досвіду в психології наративізації займаються Чепелева Н.В., Рудницька С.Ю., Зарецька О.О., Зазимко О.О., Гудінова І.Л. [20], Титаренко Т.М. [22], та інші.

Метою статті предметом дослідження є психологічні особливості та механізми впливу інтернет-мемів на формування життєвих проєктів особистості. Теоретично обґрунтовуємо та розкриваємо специфіку меметичного впливу на структуру самопроектування індивіда, виявивши адаптивні та деструктивні аспекти цього феномену.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне життя стало вимагати швидкого сприйняття великої кількості інформації, її обробки, засвоєння та транслявання нових інформаційних кластерів, що утворилися в процесі особистісної інтерпретації. Вживання готових коротких смислових текстових чи візуальних форм, які максимально наповнені креативним смисловим ресурсом, смислопороджуючими можливостями, культурологією смислу, життєвою позицією, точкою зору, фактом і точкою зору на факт, фіксацією людини в часопросторі і часопростору в людині (співзвучні епохам думки), стає досить потужним стартом для самопроектування особистості. Сама ж точка зору у мінімальному тексті співвідноситься з «перспективою», «аспектом», «поглядом», «світоглядом», «позицією», що стає базальним для самопроектування особистості. Зазначимо, що в ідеалі без точки зору немає історії. Для історії відбираються певні сенс елементи притаманні життєвим подіям. Сам же відбір життєвих ситуацій супроводжується підбором точок зору з приводу життєвих подій. Весь фактаж у коротких текстових формах супроводжується розглядом його під певним оціночним кутом зору. В таких текстах «часовою відстанню» прийнято вважати сприйняття події до, під час, і після події. З годом ситуації в часопросторі «часова відстань» може втрачатись чи

корегуватись під впливом знання причин і наслідків подій що відбулися, а це передбачає надалі переоцінку подій. У мінімальному літературному тексті, вже закладена подія, смисловий пріоритет, сценарій чужого «близького» життя («естетичне чуже, як забуте своє»), здійснений мінімально подієвий проект життєвого етапу чи шляху, намічений сенсовий життєвий вектор. У мінімальному тексті тезаурус забезпечує відображення переліку сенсів. Сенсові цінності стають великим життєвим проектним задумом. Відбувається «літературне спів\переживання» автора і читача.

Йосип Ужаревич наголошував, що «літературні мікроформи слід відрізнити від простих форм, бо літературні мікроформи є хоч і максимально короткими, але семантично, естетично, структурованими та функціонально є повними складними текстами, які утворюють «розповідальну матрицю». [8]

Слід пояснити, що під мінімальною літературною формою ми розуміємо короткі цитатні, афористичні тексти, які стали на певний життєвий час для людини вірцевим текстом. В них розкривається одна подія, яка може відобразитись в таких формулах: початок-середина-кінцівка; зав'язка-розв'язка; постановка проблеми-рішення; очікування-задоволення, питання-відповідь до події. Такий міні текст складається з тексту на тему «я так думаю.....», самоаналізу, та меморіалізації власних дій. Такі короткі текстові форми наділені пізнавальною надійністю. Тут не тільки тематична направленість (мораль, вічні цінності), а і поетика (мова, образність, ритм) і їх пізнавальна надійність. Мудрість найвища життєва компетентність.

Також в психології мінімальні літературні мікроформи визначаються, як протонаратив - це літературна мікроформа, яка має подієво-просторову часову організацію. Прото - (від грец. protos - перший), частина складних слів, що вказує на первинність, першооснову і вищий ступінь (напр., прототип). Коротка текстова форма для сприйняття завжди стає догмою, бо утримує в собі сенс того, що розкривалося в тексті. Протонаратив (чи прецедентний текст) – це мінімальна історія, що складається з однієї події і двох станів особистості. Перший стан

передусе «активному стану», а інший стає наступним за ним, при цьому, це два якісно різних стани. «Мінімальний наратив із за своєї редукованості наративних компонентів і принципів, точніше називати протонаративом». Поняття протонаративу широко використовував у своїх роботах Рікер та Йосип Ужаревич. [8] Такі на вигляд маленькі текстові матриці (протонаративи) досить швидко викликають певні життєві інтерпретації і майже автоматично розгортають протонаратив в повноформатний наратив.

Вище описавши можливості, вихідні і похідні принципи побудови коротких текстових форм, що являють собою по суті чистий сенс однієї події, слід зазначити ще й те, що ці афористичні та цитатні тексти широко використовуються і в інтернет середовищі, яке стало пристанком для людей з різними соціокультурними поглядами, потребами. В Інтернеті ці короткі текстові форми, протонаративи, називають Мемом. Мемом може бути будь який короткий вислів, зображення, норма поведінки, мелодія, мода та ін. Але мем від простої інформації відрізняє його здатність до швидкого копіювання та тиражування/розмноження. Такої летючої легкості цим феноменам надає компактна текстова форма і згорнутий смисл, який швидко викликає безліч життєвих асоціацій. В мотиваторах своє/чуже швидко переходить в наше, і моє.

Продовжуючи тему впливу таких текстів на самопроекування, ми бачимо, що саме в цих текстах люди знаходять сенсову структуру, межі, опору для самопроективного старту. Такі текстові мікро мотиви призводять до макро поведінки так, як старт для проектування починається не від сприйняття ситуації, а від сприйняття її глибокого аналізу (сенсу) – високий соціокультурний старт для особистісних перетворень. Розширюються межі можливостей завдяки соціокультурному простору і колективному досвіду – «він зміг і я зможу».

Лаконічні ціннісно-сенсові основи як протонаративи чи так звані в Інтернет середовищі «меми» стаючи стартовою основою для самопроекування особистості ведуть «до змін у всіх підструктурах: людина\всесвіт, людина\людина, людина\текст, людина\сукупність текстів».

Як би ми не назвали мінімальний текст, чи то взірцевий на час його сприйняття реципієнтом, чи протонаратив, чи «мем» похідними стають мнемонічна форма, функції впливу його залишаться незмінно потужні, він стає тим сенсом, який шукає людина на певному етапі свого життя чи в певній ситуації:

- ✓ Тут сенс слугує як старт до особистісних змін за посередністю інтерпретацій.
- ✓ Сенс як копіювання і наслідування соціокультурних конструктів.
- ✓ Сприйняття сенсу, як готовність до сприйняття готових результатів, пере визначення їх, і далі до постановки більш високих моральних та етичних цілей в особистому житті.
- ✓ Ставити завдання на освоєння комфортних для себе сенси і далі, оволодівати та присвоювати соціальні культурні практики іншого. З кожним рішенням ми змінюємо життя.
- ✓ Сенс – це лаконічність думки, споріднена з цитатною думкою, цитата, це текст в тексті.
- ✓ Пошук чи запозичення нових сенсів із соціуму — це 100 % сприйняття мотивації за функціоналом. Пошук «слова ключа». Ким яким мені бути в майбутньому? Сила мови полягає в умінні висловити багато в мало словах. Близькість моральних криз та цінностей у близьких мотиваторах.
- ✓ Сприйняття сенсу, це пошук ціннісної підтримки\ресурсу\регулювання в інших, в соціокультурному досвіді та зразках. «Зміни змін». Потреба в змінах - само заміна сенсів і само зміна вчинків. Далі, постановка питання на: вибір цінності, внутрішній світ особистості, свобода, межі свободи, духовність, цілісність особистості. Можливості, перспективи, настрої на нечислені самопроекти.

Отже, мінімальний текст що в психології означений як протонаратив набув ознак мему, несе в собі такі функції: 1) елементарна одиниця інформації, здатної повторювати себе, розмножуватися в паралельних або в подібних системах – інтерпретуватись. Це одиниця, яка встановлює нескінченні інтерпретаційні потоки та зв'язки; 2) одиниця культури, де одне слово чи сенс викликає низку подібних сенсів та інтерпретацій інформації; 3) ідея, яка потрапляє в головний мозок і

викликає певні пам'ятні події з життя людини, починає відтворювати копії «самої себе», «реінкарнує стереотипи»; 4) це націлена на самого себе логіка; 5) глибинні образи мислення, які формують системи і впливають на поведінку людини; 6) вмістилище базових «пакетів думок», мотивів та інструкцій, які визначають те, як ми ухвалюємо рішення і розставляємо пріоритети в житті; 7) те, що впливає на життєвий вибір людини; 8) самоорганізуюча суть, яка виявляється в узгоджених стереотипах, що охоплюють буквально всі сфери нашого життя; 9) структури мислення, тобто «мем», визначає як люди мислять або ухвалюють рішення, на відміну від того, в чому вони переконані або що цінують; 10) репродуктивність – багаторазове вирішення типових завдань: «З кожним рішенням ми змінюємо життя»; 11) готовність до сприйняття результатів, перевизначення, і постановки більш високих цілей; 12) здатність ставити завдання на освоєння комфортних для себе сенсів. [2]

Крім того, автор зазначає, «Слід серйозно ставитися до «мемів» як «вірусів розуму», оскільки це вони іноді заражають тебе «меметичними» – ідеями, установками і переконаннями, які ведуть тебе туди, куди ти зовсім не хочеш потрапити». Одним з методів їхньої дії – це «пророцтво що самореалізується». Меми-категорії не тільки управляють майбутніми, але також утворюють так званий «фільтр сприйняття». [2]

Грунтуючись на нових тенденціях в сприйнятті сенсу із сучасного соціуму, людині слід бути уважним упрі виборі життєвих сенсів для своїх нових проєктів тому, що це самопроєктування внутрішній і зовнішній пошук самості і меж моральних цінностей. Залучені якості особистості — наполегливість, роботоздатність, життєстійкість, самоорганізація вибудовують життя заради себе нового як джерела змін для інших. Життя — проєкт енергій подвоєння реальності. Його реальність в мені — породження і примноження нових реальностей. Конструювання зв'язків для самодостатнього образу. Потребу у самопроєктуванні викликає конфлікт соціокультурних цілей . Особистих цілей.

✓ Ціль самопроекування життя, це сенс і енергозбереження особистості. Орієнтація на дії і кінцевий стан? Змінюються риси особистості дії і психологічні стани. Ціннісно—сенсовий заряд людини.

✓ Сприйнятий сенс із соціокультурного оточення є новим рівнем постановки цілі, і лише час стає виміром «народження нового смислу»!

✓ Робота з новими сенсами: згрупувати життєві сенси та орієнтації поділити на категорії, прослідкувати сенсове нашарування минуле теперішнє майбутнє. Чи стають вони сенсами особистого саморозвитку? «Сходження до себе», самовдосконалення, віднайдення особистого смислу життя шляхом самореалізації в діяльності.

✓ Коротка сенсова форма Протонаратив, яка стала «Мемом» є світосприйняттям, системою цінностей, рівнем психологічного існування, протонаративи хронотопи попередніх епох і людей в них. Події до яких повертаються для гармонічної їх адаптації в соціокультурному просторі і виправлення докорінно.

У психології широко вживається термін «самопроекування особистості», який розуміється як форма психотехнічної практики, суть якої – зміна психічних станів або властивостей самого суб'єкта. «Я»- концепція, прагнення до самостійної поведінки, ціннісні відносини і переваги, особистісний вибір і відповідальність, світоглядні орієнтації, як важливої передумови самопроекування. Основним способом формування готовності до самопроекування є проблематизація з приводу самовизначень: культурного, діяльнісного, соціального. Кожна людина прагне до реалізації свого потенціалу до наближення свого реального «Я» до «Я» ідеального. Отже самопроекування – це прагнення людини до поліпшення (вдосконалення) свого особистого «Я». У самопроекуванні важливою є не тільки дієва сторона, а й емоційний стан людини. Сприйняття «соціокультурних зразків відбувається часто з повною довірою і вірою в дієвість інструкцій даного тексту, з надією на ефективність чийогось життєвого сенсу, і мрією що буде саме так, як у автора, що ділиться такою інформацією.

Такі нові соціопсихологічні виклики сучасності вимагають готовності і гнучкості мислення сучасної людини, вміння швидко відфільтрувати мотиваційні сенси від де мотиваційних. Основним способом формування готовності до конструювання особистісного досвіду є проблематизація з приводу самовизначень культурного, діяльнісного, соціального. Тільки цілеспрямована та планомірна людська діяльність здатна задовольняти пізнавальну потребу і призводити до фахового розвитку. Також у кожній системі знань є свій просторовочасовий та соціокультурний відлік, тобто життєві сенси та досягнення, які стають в подальшому фундаторами майбутніх досягнень в системі цих знань.

Досліджуючи тему дискурсивного конструювання досвіду працівниками освіти хочемо відмітити наступне: особистісне зростання та становлення себе як компетентної особистості не може бути без сформованої точки зору з приводу будь якого фахового чи не фахового питання чи компетенції. Увесь будь який інформаційний фактаж у наративах педагогів супроводжується розглядом його під певним оціночним кутом зору, або як сприймається як оцінка іншого.

І тут слід розглядати достеменно плани точки зору: 1. Просторовий – увага звертається на різні інформаційні факти і аспекти подій. 2. Ідеологічна точка зору включає в себе фактори що визначають існування відносин спостерігача/читача до події, коло знань, здатність осмислювати, оцінку, загальний соціокультурний кругозір. 3. Оціночні установки і життєві цінності. 4. Часопростір, як носій життєвих змін і фактажних нашарувань. 5. Мовний план (здатність «мовну точку зору» виразити у лаконічному смисловому еквіваленті). 6. Перцептивний план самий важливий фактор, що зумовлює сприйняття подій, і який часто ототожнюють з точкою зору, наративною перспективою чи фокалізацією взагалі. Це призма через яку сприймаються події. В перцептивному плані ставляться такі питання, як: «Чиїми очима наратор дивиться на події?», «Хто відповідає за вибір, чи інших деталей?» 7. Події це сукупність ситуацій, дійових осіб в наративній розповіді які можуть розширюватись чи жорстко відсіюватися наратором. Так відбувається нескінчене часопростірне нарощування минулих подій\ситуацій, їх

аналіз з постійною конкретизацією. 8. Цитування людей які досягли сенсорного осягнення ситуації будь то професійної чи особистої. 9. Лейтмотивність дозволяє і сприяє сенсопородженню нарративної розповіді а також лейтмотивність утримує в полі зору сенсорні інноваційні перспективи. 10. Іконічність призводить самоусталеності, тематичності всіх життєвих зв'язків і наслідків, які знаходяться в системі аналогій чи контрастуючи тематичних зв'язків.

Часто подія, яка стала «іконічною» чи «меметичною» для особистості, стає і сенсорним лейтмотивом на певний час чи на все життя, як особлива точка зору цікава для цитування і особистих інтерпретацій. Готова текстова «іконічна» чи «меметична» авторська історія якщо вона такою стала для іншої особистості, відображає споріднену сенсорну точку зору та близькі інтерпретації, стає лейтмотивною і пріоритетною серед інших сенсів.

Ціллю нашого дослідження було вивчення динаміки сенсожиттєвих орієнтацій (тобто цілей в житті, сенсів, насиченості життя, і задоволеності самореалізацією, динаміки ціннісних орієнтацій як показників сенсорного відношення до життя, мотивації і світоглядних структур свідомості дорослих.

Основним способом формування готовності до конструювання особистісного досвіду є проблематизація з приводу самовизначень культурного, діяльнісного, соціального. Тільки цілеспрямована та планомірна людська діяльність здатна задовольняти пізнавальну потребу і призводити до фахового розвитку. Також у кожній системі знань є свій просторовочасовий та соціокультурний відлік, тобто життєві сенси та досягнення, які стають в подальшому фундаторами майбутніх досягнень в системі цих знань.

Цінності і установки, як компоненти проектних дій людини, виступають в ролі ресурсу і обмеження для розвитку, дозволу та оцінювання актуальних професійних соціальних ситуацій.

Сенс, який виник в наслідок діяльності, стає головним регулятором всієї людської життєдіяльності і слугує провідним у соціальній орієнтації людини.

Особливе місце серед сенсорних утворень займає сенс життя – певною мірою усвідомлені переживання, які мають вектори на певні спрямованості і результати власного життя, виступають критеріями суб'єктивного оцінювання і джерелом задоволеності або незадоволеності ним.

Сукупність особистих сенсів, стають в майбутньому мірилом загальної структури життєвого світу людини. Також мірилом стають ціннісні сенси і актуальні потреби особи. Ціннісні орієнтири забезпечують формування наміру (проекту чи проектних дій).

Сенс життя – це не тільки майбутнє, не тільки перспектива, не тільки життєва мета, але і міра досягнутого людиною, оцінка досягнутого своїми силами по важливих для особи критеріях. Тому, досягаючи певних цілей в житті, ми не втрачаємо їх сенсу, а, навпаки і навпрома, підсилюємо його, переконуємося в ньому, переживаємо його.

Висновки та подальші перспективи дослідження. У результаті теоретичного аналізу психології впливу мемів на побудову особистісних життєвих проектів сформульовано такі висновки:

1. **Мем як психосоціальний кодувальник.** Доведено, що мем є не просто елементом візуальної комунікації, а специфічною сенсорною матрицею (протонаративом). Завдяки механізмам сенсорної редукції (компресії), афективної аттракції (емоційного триггеру) та соціальної реплікації (ефекту вірусності), меми легко минають раціональні когнітивні фільтри і закріплюються у свідомості особистості як готові моделі поведінки.

2. **Трансформація життєвого проектування.** Виявлено, що інтеграція мемів у життєві плани індивіда відбувається на кількох рівнях: через формування первинних сюжетних заготовок майбутнього, когнітивний фреймінг особистого досвіду (оцінка життєвих подій крізь призму мережевих кліше «вигорання», «токсичності» тощо) та поступове заміщення традиційних культурних архетипів динамічними цифровими аналогами.

3. **Амбівалентність впливу.** Психологічний вплив меметизації простору має двоякий характер. З одного боку, меми виступають дієвою адаптивною копінг-стратегією, яка допомагає каналізувати стрес, знижувати психоемоційну напругу через самоіронію та інтегруватися у референтні групи. З іншого боку, існує виражений деструктивний потенціал, що полягає в шаблонізації та звуженні критичного мислення, легітимізації інфантилізму, а також у небезпеці романтизації депресивних станів і безпорадності.

4. **Перспективи оптимізації самопроекування.** Для мінімізації ризиків стихійного програмування життєвого шляху цифровими шаблонами особистість має розвивати навички деконструкції меметичного контенту, чітко сепарувати гумористичний контент від процесу прийняття стратегічних екзистенційних рішень та практикувати розгорнуту текстову фіксацію власних життєвих планів без використання інтернет-кліше.

Список використаних джерел

1. Dawkins R. *The Selfish Gene*. Oxford, New York : Oxford University Press, 2006. 272 p.
2. Менегетти А. Онтопсихология и меметика. URL: <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/info.php?p=3039> (дата звернення: 15.04.2010).
3. Solon Olivia. Richard Dawkins on the internet's hijacking of the word 'meme'. *Wired*. URL: <https://www.wired.co.uk/article/richard-dawkins-memes> (дата звернення: 25.12.2020).
4. Rogers Kara. Meme. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/meme> (дата звернення: 25.12.2020).
5. Blackmore S. About memes. URL: susanblackmore.uk (дата звернення: 25.12.2020).
6. Bovens L. The Value of Hope. *Philosophy and Phenomenological Research*. 1999. Vol. LIX, N 7. P. 670–730.
7. Lumsden C. J., Wilson E. O. *Genes, Mind, and Culture: The Coevolutionary Process*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1981.
8. Uzarevic J. Problem ponavljanja prekinutoga ponavljanja. *Knjizevna smotra* (Zagreb). 2004. Br. 127 (1). P. 37–44.
9. Jordan M. A. What's in A Meme? URL: richarddawkins.net (дата звернення: 25.12.2020).
10. Prince G. *A grammar of story. An introduction*. The Hague, Paris : Mouton, 1973.

11. Prince G. A dictionary of narratology. Lincoln and London : University of Nebraska Press, 1987.
12. Чернікова О. І. Вербальний, невербальний та комплексний мем: класифікація за способом подання та сприйняття інформації в Інтернет-середовищі (на матеріалі іншомовних кіномемів). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2015. Т. 18, № 1. С. 151–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknl_u_fil_2015_18_1_19 (дата звернення: 25.12.2020).
13. Чемеркін Сергій. Інтернет-мем – що це? *Культура слова*. 2015. № 82. С. 113–116.
14. Щурина Ю. В. Інтернет-меми як средство міжкультурної комунікації. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2013. № 6 (81). С. 34–38.
15. Щурина Ю. В. Інтернет-меми: проблема типології. *Вестник Череповецкого государственного университета*. 2014. № 6 (59). С. 85–89.
16. Ягодкіна М. В. Меми в інтернет-комунікації. *ART LOGOS*. 2019. № 2 (7). С. 142–151.
17. Канашина С.В. Інтернет-мем як сучасний медіадискурс. *Известия ВГПУ. Филологические науки*. 2018. № 8 (131). С.125-129. 28.
18. Бочаров А. Б., Демидов М. О. Меми, мем-віруси: їх сутність і поширення в інфосфері і медійному просторі. *Управленческое консультирование*. 2020. № 9. С. 92–100. DOI: 10.22394/1726-1139-2020-9-92-100.
19. Беловодская А. Інтернет-меми як репрезентанти медіаконцепта (к вопросу о методике анализа медиаобраза). *PRZEGLĄD RUSYCYSTYCZNY*. 2016. № 4 (156). С. 118–131.
20. Самопроекування особистості у дискурсивному просторі : монографія / Н. В. Чепелева, М. Л. Смульсон, О. В. Зазимко, С. Ю. Гуцол та ін. ; за ред. Н. В. Чепелевої. Київ : Педагогічна думка, 2016. 232 с. URL: iitta.gov.ua (дата звернення: 26.05.2026).
21. Гудінова І. Л. Мем як маркер подій і концепція пошукової активності особистості. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 12 (26). С. 706. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/view/181/272> (дата звернення: 26.05.2026).
22. Титаренко Т. М., Кочубейник О. М., Чемерних К. О. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ : Міленіум, 2014. 206 с.

References

1. Dawkins R. *The Selfish Gene*. Oxford, New York : Oxford University Press, 2006. 272 p.
2. Menehetty A. Ontopsykholohyia y memetyka. URL: <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/info.php?p=3039> (data zvernennia: 15.04.2010).
3. Solon Olivia. Richard Dawkins on the internet's hijacking of the word 'meme'. *Wired*. URL: <https://www.wired.co.uk/article/richard-dawkins-memes> (data zvernennia: 25.12.2020).
4. Rogers Kara. Meme. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/meme> (data zvernennia: 25.12.2020).
5. Blackmore S. About memes. URL: susanblackmore.uk (data zvernennia: 25.12.2020).
6. Bovens L. The Value of Hope. *Philosophy and Phenomenological Research*. 1999. Vol. LIX, N 7. P. 670–730.
7. Lumsden C. J., Wilson E. O. *Genes, Mind, and Culture: The Coevolutionary Process*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1981.
8. Uzarevic J. Problem ponavljanja prekinutoga ponavljanja. *Knjjzevna smotra (Zagreb)*. 2004. Br. 127 (1). P. 37–44.
9. Jordan M. A. What's in A Meme? URL: richarddawkins.net (data zvernennia: 25.12.2020).
10. Prince G. *A grammar of story. An introduction*. The Hague, Paris : Mouton, 1973.
11. Prince G. *A dictionary of narratology*. Lincoln and London : University of Nebraska Press, 1987.
12. Chernikova O. I. Verbalnyi, neverbalnyi ta kompleksnyi mem: klasyfikatsiia za sposobom podannia ta spryiniattia informatsii v Internet-seredovyschi (na materiali inshomovnykh kinomemiv). *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu. Serii: Filolohiia*. 2015. T. 18, № 1. S. 151–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknlu_fil_2015_18_1_19 (data zvernennia: 25.12.2020).

13. Chemerkin Serhii. Internet-mem – shcho tse? *Kultura slova*. 2015. № 82. S. 113–116.
14. Shchuryna Yu. V. Ynternet-мемы как sredstvo mezhkulturnoi kommunykatsyy. *Yzvestyia Volhohradskoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho unyversyteta*. 2013. № 6 (81). S. 34–38.
15. Shchuryna Yu. V. Ynternet-мемы: problema typolohyy. *Vestnyk Cherepovetskoho hosudarstvennoho unyversyteta*. 2014. № 6 (59). S. 85–89.
16. Yahodkyna M. V. Мемы v ynternet-kommunykatsyy. *ART LOGOS*. 2019. № 2 (7). S. 142–151.
17. Kanashyna S.V. Ynternet-mem как sovremennyy medyadyskurs. *Yzvestyia VHPU. Fylohohycheskye nauky*. 2018. № 8 (131). S.125-129. 28.
18. Bocharov A. B., Demydov M. O. Мемы, мем-вугусы: ykh sushchnost y rasprostraneny v ynfosfere y medyinom prostranstve. *Upravlencheskoe konsulyrovanye*. 2020. № 9. S. 92–100. DOI: 10.22394/1726-1139-2020-9-92-100.
19. Belovodskaia A. Ynternet-мемы как reprezentanty medyakontsepta (k voprosu o metodyke analiza medyaobraza). *PRZEGLĄD RUSYCYSTYCZNY*. 2016. № 4 (156). S. 118–131.
20. *Samoproektuvannia osobystosti u dyskursyvnomu prostori : monohrafiia / N. V. Chepelieva, M. L. Smulson, O. V. Zazymko, S. Yu. Hutsol ta in. ; za red. N. V. Chepelievoi*. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2016. 232 c. URL: iitta.gov.ua (data zvernennia: 26.05.2026).
21. Hudinova I. L. Mem yak marker podii i kontsepsiia poshukovoi aktyvnosti osobystosti. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. 2023. № 12 (26). S. 706. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/view/181/272> (data zvernennia: 26.05.2026).
22. Tytarenko T. M., Kochubeinyk O. M., Chemernykh K. O. *Psykhohohichni praktyky konstruiuvannia zhyttia v umovakh postmodernoi sotsialnosti : monohrafiia ;*

Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykhologii. Kyiv : Milenium, 2014. 206 s.